

Az Erzsébet sugárut és a betterment.

Irta: *Forbáth Imre dr.* mérnök, műegyetemi magántanár, törvényhatósági bizottsági tag.

I.

1900. év szeptember hó 16-án az Erzsébetvárosi bizottsági tagok indítványt adtak be a törvényhatósági közgyűlésen, melyben kérték az Erzsébetváros szabályozásának oly irányú módosítását, hogy az Erzsébetvároson át a Károly-körútból kiindulólág a Városliget irányában a Dob-utcának egészben, esetleg

részben való felhasználásával egy az Andrássy-uthoz hasonló széles utvonál létesíttessék. Ez az indítvány volt formális megindítója annak a már régebbi idők óta szükségesnek elismert mozgalomnak, melynek célja az volt, hogy az Erzsébetvárosnak a két körut, a Király-utca és Dob-utca között fekvő részébe levevegőt és világosságot hozzon, ott a mai közegészségügyi szempontból lényeges kifogások alá eső állapotnak véget teremtsen és egyuttal a közlekedésnek az Erzsébetvároson keresztül *uj utat* nyisson.

Ennek az indítványnak nyomán az akkori mérnöki hivatal többféle tervet dolgozott ki a már létesítése előtt *Erzsébet-sugárutnak* keresztelt új utvonál számára. Az egyik terv a Dob-utcát kívánta részben felhasználni, míg a másik terv a mai központi városház telkének középpontjától kifelé egészen a Damjánich-utcának Rottenbiller-utcai végéig vezetett. Ezek az első tervek még az 1900. év folyamán elkészültek. Hosszas tárgyalások után a közgyűlés 1901-ben Czigler Győző indítványát fogadta el, mely szerint a sugárut építése helyett a Dob-utca északi oldalán 12 ölre kiszélesíttessék, és pedig az esetről esetre építkezések alkalmával.

Annak idején e terv kivitele a költségeken akadt meg, amennyiben a közgyűlés mindjárt első határozatában kimondta, hogy a szabályozással járó költségek a fővárosi pénzalapot terheljék. Ehhez azonban a közmunkatanács nem járult hozzá, és így került az ügy újból a közgyűlés elé, mely 1902-ben elhatározta, hogy felterjesztést intéz a kormányhoz oly értelemben, hogy a Dob-utca 12 ölre való kiszélesítési költségeit a 24 millió forintos kölcsön terhére átvállalja, esetleg pedig a szabályozási költségek fedezete tekintetében más módon gondoskodik. Egyben felkérte a kormányt az iránt is, hogy a szabályozási vonalon 10 éven belül emelendő épületekre a 30 évi adómentesség engedélyezése iránt a törvényhozásnak előterjesztést tegyen. Ezt az előterjesztést küldöttségileg nyújtották át az akkori miniszterelnöknek, foganatja azonban így sem volt.

1907. április havában az Erzsébetvárosi bizottsági tagok újból indítványt nyújtottak be, melyben kérik, hogy a közgyűlés a Dob-utca kiszélesítésére vonatkozó határozatát változtassa meg olyképen, hogy e helyett a Damjánich-utcát a Károly-körutig egyenes irányban meghosszabbítja. Ebben az indítványban már bennfoglaltatik az is, hogy a tanács a telkek *értékemelkedésének megadóztatása* kérdésében minél előbb terjesszen elő konkrét javaslatot, amelynek alapján a közgyűlés ezen kérdésnek törvényhozási uton

való rendezését még oly időben kieszközölhesse, hogy e megadóztatási rendszer az új sugárut kiépítésénél már alkalmazást nyerhessen. Együttal felvetette ez az indítvány a gyalogjárók árkádszerű kiépítésének eszméjét is.

A közgyűlés ezt az indítványt is magáévá tette, és a mérnöki hivatal a vonatkozó terveket 1909 elején nyújtotta be a tanácshoz. A kivitelre azonban ezuttal sem került a sor, ellenben a tárgyalások további során az Erzsébet-sugárut vezetését kapcsolatba hozták két másik városrendezési kérdéssel, t. i. a jövő új városház elhelyezésével és az Andrássy-ut burkolásának kérdésével. 1911. év vége felé látott napvilágot az a tervezet, mely szerint az új városházát akarták felhasználni az Andrássy-ut látóképének monumentális lezárására olyképen, hogy az új városháza az Erzsébet-térre kerüljön, az Erzsébet-tér és Váci-körut között fekvő épülettömb pedig lebontassék és az Erzsébet-tér helyébe az új városház elé létesítendő új park céljaira használtassék fel.

Annak idején ezeket a tervezeteket a nagy nyilvánosság előtt tárgyalták egy értekezleten, melyet a polgármester ur hívott egybe és melyre mindenki hivatalos volt, aki a kérdés iránt érdeklődött. Időközben a főváros még egy tervet dolgoztatott ki, mely szerint az új városháza nem az Erzsébet-térre, hanem a bazilika, Váci-körut, Deák Ferencz-tér és Nagykorona-utca által határolt két épülettömbre került volna olyképen, hogy a Fürdő-utca az épület két része között ment volna keresztül és az Andrássy-ut lezárását az a diadalívszerű boltozat képezte volna, mely a Fürdő-utcát a városház két része között elvezeti. A középítési bizottság azonban ezt a tervet nem fogadta el, hanem a városháznak mai helyén való meghagyása mellett foglalt állást.

Hosszu és viszontagságos mult után az Erzsébet-sugárut terve tehát összekapcsolódott a központi városház új elhelyezésének kérdésével, és minthogy a városház elhelyezése számos más érdekekkel kapcsolatos, ezzel az Erzsébet-sugárut kérdése még jobban megrekedt mint annak előtte. Már pedig az Erzsébetváros sűrű beépítéséből eredő közegészségügyi és egyéb hátrányok az idők folyamán nemcsak hogy nem csökkentek, hanem mindinkább fokozódtak, amihez még hozzájárult az a körülmény is, hogy az Erzsébet-sugárut bizonytalan volta megakadályozta az egész környék építési kifejlődését, mert hiszen a város az építési engedélyek kiadása körül mindig zavarban volt, nem tudván, vajjon valamely új építkezés nem fog-e az Erzsébet-sugárut vonalába esni és nem fogja-e így a tervbe vett városrendezést még jobban megdrágítani. A kérdésnek előbbrevitele tehát mindinkább sürgőssé vált és teljesen érthető

a tanácsnak az az igyekezete, hogy végre valahára valamely végleges döntést provokáljon.

Ez indította a tanácsot arra, hogy a közel multban 3 új *alternatív tervvel* lépjen szillettekes bizottságok elé, melyek mind a központi városház elhelyezését és az Erzsébet-sugárut vezetését tárgyalták.

Az első alternatíva szerint az új városháza az Erzsébet-térre kerülne. De a középítési bizottság ezt a tervet nagyon helyesen még csak tárgyalás alapjául sem fogadta el, mert nem akarta semmiféle más szempontnak áldozatul odadobni a budapesti belső városrészeknek, ugyszólván egyetlen valamirevaló parkját. Ez a terv tehát kezdettől fogva kikapcsolandó és a jövőben is mindenkor a legerélyesebb ellenállást kell kifejteni, ha ez a terv esetleg ismét felbukkanna. A másik két tervezet közül az egyik a városházát meghagyja mai helyén, míg a másik a Károly-körutnak másik oldalára, a Dob-utca, Rombach-utca és Király-utca közötti blokkra kívánja azt elhelyezni. A sugárut vonalvezetését illetőleg az első és harmadik megoldás az Erzsébet-sugárutat a Dob-utca külső részének többé-kevésbé egyenes folytatásában vezeti és pedig úgy, hogy a megfelelően kiszélesítendő Gerlóczy-utca a sugárutnak egyenes folytatását képezné és az így alakult átmenő utvonulat egy ujonnan létesítendő áttörés továbbvezetné a Gerlóczy-utca és Városház-utca sarkától diagonális irányban a Kossuth Lajos-utca és Koronaherceg-utca sarkáig. Az a tervezet pedig, mely szerint a városház mai helyén megmarad, az ujonnan nyitandó sugárutat az új városháza homlokzatának közepére irányítja. (Folytatjuk.)